

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

2011 mccc 1

RHAN 5

GORFODI SAFONAU

PENNOD 1

YMCHWILIO I FETHIANT I GYDYMFFURFIO Â SAFONAU ETC

Ymchwiliadau

71 Ymchwilio i fethiant i gydymffurfio â safonau etc

- (1) Caiff y Comisiynydd ymchwilio i a yw person (D) wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol.
- (2) Yn y Rhan hon, ystyr “gofyniad perthnasol” yw unrhyw un neu ragor o'r canlynol—
 - (a) dyletswydd i gydymffurfio â safon a bennir gan Weinidogion Cymru (gweler adran 25);
 - (b) gofyniad a gynhwysir mewn hysbysiad penderfynu yn rhinwedd adran 79 (gofyniad i baratoi cynllun gweithredu, neu i gymryd camau);
 - (c) cynllun gweithredu (gweler adrannau 79 a 80);
 - (d) gofyniad a gynhwysir mewn hysbysiad penderfynu yn rhinwedd adran 82 (rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant i gydymffurfio).
- (3) Os dyletswydd i gydymffurfio â safon yw'r gofyniad perthnasol, dim ond os yw'n amau bod D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol y caiff y Comisiynydd gynnal ymchwiliad o dan yr adran hon.
- (4) Mae Atodlen 10 yn gwneud darpariaeth bellach ynglŷn ag ymchwiliadau.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

- I1** A. 71 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I2 A. 71 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

72 Terfynu ymchwiliad

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn cynnal ymchwiliad o dan adran 71.
- (2) Caiff y Comisiynydd derfynu'r ymchwiliad ar unrhyw adeg.
- (3) Os yw'r Comisiynydd yn penderfynu terfynu'r ymchwiliad, rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) hysbysu pob person a chanddo fuddiant, a
 - (b) hysbysu D o'r rhesymau dros ddod i'r penderfyniad.
- (4) Rhaid i'r Comisiynydd gydymffurfio ag is-adran (3) cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl dod i'r penderfyniad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I3** A. 72 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I4 A. 72 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

Dyfarnu ar ymchwiliad

73 Dyfarnu ar ymchwiliad

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw'r Comisiynydd yn cynnal ymchwiliad o dan adran 71, a
 - (b) os nad yw'r Comisiynydd yn terfynu'r ymchwiliad.
- (2) Rhaid i'r Comisiynydd ddyfarnu a yw D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol ai peidio.
- (3) Rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) llunio adroddiad ar yr ymchwiliad, a
 - (b) rhoi copi o'r adroddiad ar yr ymchwiliad i bob person a chanddo fuddiant.
- (4) Rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) rhoi hysbysiad penderfynu i D, a
 - (b) rhoi copi o'r hysbysiad penderfynu i bob person arall a chanddo fuddiant.
- (5) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.

Gwybodaeth Cychwyn

- I5** A. 73 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I6 A. 73 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

Adroddiadau ar ymchwiliadau

74 Adroddiadau ar ymchwiliadau

- (1) Yn y Mesur hwn, ystyr “adroddiad ar ymchwiliad” yw adroddiad ar ymchwiliad o dan adran 71 sy'n cynnwys pob un o'r canlynol—
 - (a) cylch gorchwyl yr ymchwiliad;
 - (b) crynodeb o'r dystiolaeth a gymerwyd yn ystod yr ymchwiliad;
 - (c) canfyddiadau'r Comisiynydd ar yr ymchwiliad;
 - (d) dyfarniad y Comisiynydd ar a yw D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol ai peidio;
 - (e) datganiad ar a yw'r Comisiynydd am weithredu ymhellach;
 - (f) os yw'r Comisiynydd am weithredu ymhellach, datganiad ar y gweithredu hwnnw.
- (2) Nid yw is-adran (1) yn atal y Comisiynydd rhag cynnwys materion eraill mewn adroddiad ar ymchwiliad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I7** A. 74 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I8 A. 74 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Hysbysiadau penderfynu

75 Hysbysiadau penderfynu

- (1) Yn y Mesur hwn ystyr “hysbysiad penderfynu” yw hysbysiad sy'n datgan dyfarniad y Comisiynydd ar a yw D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol ai peidio.
- (2) Nid yw is-adran (1) yn atal hysbysiad penderfynu rhag cynnwys materion eraill (ac mae darpariaethau penodol yn y Rhan hon yn ei gwneud yn ofynnol i faterion eraill gael eu cynnwys mewn amgylchiadau penodol).

Gwybodaeth Cychwyn

- I9** A. 75 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I10 A. 75 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Dim methiant i gydymffurfio: opsiynau'r Comisiynydd

76 Dim methiant i gydymffurfio â gofyniad perthnasol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn dyfarnu nad yw D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol.
- (2) Caiff y Comisiynydd—
 - (a) peidio â gweithredu ymhellach, neu
 - (b) gweithredu o dan is-adran (3).

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (3) Caiff y Comisiynydd wneud un neu ragor o'r pethau a ganlyn—
 - (a) rhoi argymhellion i D neu i unrhyw berson arall;
 - (b) rhoi cyngor i D neu i unrhyw berson arall.
- (4) Os yw'r ymchwiliad a arweiniodd at y dyfarniad yn dilyn cwyn a wnaed o dan adran 93, rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol roi gwybod i'r person a wnaeth y gŵyn am yr hawl i apelio o dan adran 99.
- (5) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.
- (6) Yn yr adran hon ystyr “hysbysiad penderfynu perthnasol” yw'r hysbysiad penderfynu y mae adran 73 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd ei roi i'r person a wnaeth y gŵyn o dan adran 93.

Gwybodaeth Cychwyn

II1 A. 76 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

II2 A. 76 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

Methiant i gydymffurfio: opsiynau'r Comisiynydd

77 **Methiant i gydymffurfio â gofyniad perthnasol**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol.
- (2) Caiff y Comisiynydd—
 - (a) beidio â gweithredu ymhellach,
 - (b) gweithredu o dan is-adran (3), neu
 - (c) gweithredu o dan is-adran (4).
- (3) Caiff y Comisiynydd wneud un neu ragor o'r pethau a ganlyn—
 - (a) ei gwneud yn ofynnol i D baratoi cynllun gweithredu at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol rhag parhau neu gael ei ailadrodd;
 - (b) ei gwneud yn ofynnol i D gymryd camau at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol rhag parhau neu gael ei ailadrodd;
 - (c) rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol;
 - (d) ei gwneud yn ofynnol i D roi cyhoeddusrwydd i'r methiant i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol;
 - (e) gosod cosb sifil ar D.
- (4) Caiff y Comisiynydd wneud un neu ragor o'r pethau a ganlyn—
 - (a) rhoi argymhellion i D neu i unrhyw berson arall;
 - (b) rhoi cyngor i D neu i unrhyw berson arall;
 - (c) ceisio ymrwymo mewn cytundeb setlo gyda D (gweler Pennod 2), ond dim ond os dyletswydd i gydymffurfio â safon yw'r gofyniad perthnasol.
- (5) Os yw'r Comisiynydd yn ceisio ymrwymo mewn cytundeb setlo gyda D—
 - (a) nid oes gorfodaeth ar D i ymrwymo yn y cytundeb hwnnw;

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (b) os yw D yn gwrthod ymrwymo mewn cytundeb setlo, caiff y Comisiynydd arfer ei bwerau o dan yr adran hon mewn modd gwahanol, ond nid oes angen iddo wneud hynny.
- (6) Os yw'r Comisiynydd yn gweithredu o dan is-adran (3), nid yw is-adrannau (2) a (3) yn atal y Comisiynydd rhag gwneud hefyd y naill neu'r llall neu'r naill a'r llall o'r canlynol—
 - (a) rhoi argymhellion i D neu i unrhyw berson arall;
 - (b) rhoi cyngor i D neu i unrhyw berson arall.
- (7) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.

Gwybodaeth Cychwyn

I13 A. 77 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I14 A. 77 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Dim camau gorfodi gosodedig

78 Dim camau gorfodi gosodedig

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd—
 - (a) yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol, ond
 - (b) yn penderfynu—
 - (i) peidio â gweithredu ymhellach, neu
 - (ii) gweithredu o dan adran 77(4).
- (2) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol roi rhesymau'r Comisiynydd dros benderfynu—
 - (a) peidio â gweithredu ymhellach, neu
 - (b) gweithredu o dan adran 77(4) ac nid o dan adran 77(3).
- (3) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.
- (4) Yn yr adran hon, ystyr “hysbysiad penderfynu perthnasol” yw'r hysbysiad y mae adran 73 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd ei roi i D.

Gwybodaeth Cychwyn

I15 A. 78 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I16 A. 78 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Atal methiant D i gydymffurfio rhag parhau neu gael ei ailadrodd

79 Gofyniad i baratoi cynllun gweithredu neu i gymryd camau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd—
 - (a) yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol, a
 - (b) yn penderfynu ei gwneud yn ofynnol i D wneud un o'r pethau a ganlyn neu'r ddau ohonynt—

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (i) paratoi cynllun gweithredu at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol rhag parhau neu gael ei ailadrodd;
 - (ii) cymryd camau at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol rhag parhau neu gael ei ailadrodd.
- (2) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol ddatgan yr hyn y mae'r Comisiynydd yn ei gwneud yn ofynnol i D ei wneud.
 - (3) Os yw'r Comisiynydd yn ei gwneud yn ofynnol i D baratoi cynllun gweithredu, rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol bennu o fewn pa gyfnod y mae'n rhaid i D—
 - (a) llunio cynllun drafft cyntaf, a
 - (b) rhoi'r drafft hwnnw i'r Comisiynydd.
 - (4) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol hysbysu D—
 - (a) o'r canlyniadau os nad yw D yn cydymffurfio â gofyniad sydd wedi ei gynnwys yn yr hysbysiad yn rhinwedd yr adran hon; a
 - (b) o'r hawl i apelio o dan adran 95.
 - (5) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.
 - (6) Yn yr adran hon ystyr “hysbysiad penderfynu perthnasol” yw'r hysbysiad y mae adran 73 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd ei roi i D.

Gwybodaeth Cychwyn

I17 A. 79 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I18 A. 79 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

80 Cynlluniau gweithredu

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn rhoi hysbysiad penderfynu i D sy'n ei gwneud yn ofynnol i D baratoi cynllun gweithredu.
- (2) Rhaid i D roi cynllun drafft cyntaf i'r Comisiynydd o fewn y cyfnod a bennir yn yr hysbysiad penderfynu.
- (3) Ar ôl i gynllun drafft cyntaf ddod i law oddi wrth berson rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) ei gymeradwyo, neu
 - (b) rhoi i'r person hysbysiad—
 - (i) sy'n datgan nad yw'r drafft yn ddigonol,
 - (ii) sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r person roi drafft diwygiedig i'r Comisiynydd erbyn amser penodedig, a
 - (iii) sy'n nodi y caniateir iddo wneud argymhellion ynghylch cynnwys y drafft diwygiedig.
- (4) Mae is-adran (3) yn gymwys mewn perthynas â chynllun drafft diwygiedig fel y mae'n gymwys mewn perthynas â chynllun drafft cyntaf.
- (5) Daw cynllun gweithredu i rym—
 - (a) ar ddiwedd cyfnod o chwe wythnos yn dechrau ar y dyddiad y rhoddir drafft cyntaf neu ddrafft diwygiedig i'r Comisiynydd, os daw'r cyfnod hwnnw i ben heb i'r Comisiynydd—
 - (i) rhoi hysbysiad o dan is-adran (3)(b), neu

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (ii) gwneud cais am orchymyn o dan is-adran (6)(b), neu
 - (b) ar yr adeg pryd y bydd llys yn gwrthod gwneud gorchymyn o dan is-adran (6)(b) mewn perthynas â drafft diwygiedig o'r cynllun.
- (6) Caiff y Comisiynydd wneud cais i lys sirol—
- (a) am orchymyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i berson roi cynllun drafft cyntaf i'r Comisiynydd erbyn amser a bennir yn y gorchymyn; neu
 - (b) am orchymyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i berson sydd wedi rhoi cynllun drafft diwygiedig i'r Comisiynydd baratoi a rhoi cynllun drafft diwygiedig pellach i'r Comisiynydd—
 - (i) erbyn amser a bennir yn y gorchymyn, a
 - (ii) yn unol ag unrhyw gyfarwyddiadau ynghylch cynnwys y cynllun a bennir yn y gorchymyn.
- (7) Caniateir i gynllun gweithredu gael ei amrywio drwy gytundeb rhwng y Comisiynydd a'r person a'i paratôdd.
- (8) Mae paragraffau 5 i 12 o Atodlen 10 yn gymwys mewn perthynas â bod y Comisiynydd yn ystyried a yw cynllun gweithredu drafft yn ddigonol fel y mae'r paragraffau hynny'n gymwys mewn perthynas â chynnal ymchwiliad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I19** A. 80 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)
- I20** A. 80 mewn grym ar 7.7.2015 gan [O.S. 2015/1413](#), [ergl. 3\(c\)](#)

Rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant D i gydymffurfio

81 Rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant i gydymffurfio

- (1) Yn y Mesur hwn, mae cyfeiriadau at fod y Comisiynydd yn rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol yn gyfeiriadau at fod y Comisiynydd yn gwneud y naill neu'r llall o'r canlynol neu'r naill a'r llall o'r canlynol—
- (a) cyhoeddi datganiad yn dweud bod D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol;
 - (b) cyhoeddi'r adroddiad ar yr ymchwiliad a luniwyd mewn perthynas â'r ymchwiliad i D.
- (2) Yn y Mesur hwn, mae cyfeiriadau at fod gofyn i D roi cyhoeddusrwydd i'r methiant i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol yn gyfeiriadau at fod gofyn i D roi cyhoeddusrwydd i unrhyw un neu ragor neu'r oll o'r canlynol—
- (a) datganiad bod D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol;
 - (b) yr adroddiad ar yr ymchwiliad a luniwyd mewn perthynas â'r ymchwiliad i D;
 - (c) gwybodaeth arall sy'n ymwneud â methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol.

Gwybodaeth Cychwyn

- I21** A. 81 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)
- I22** A. 81 mewn grym ar 7.7.2015 gan [O.S. 2015/1413](#), [ergl. 3\(c\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

82 Ei gwneud yn ofynnol rhoi cyhoedduswydd i'r methiant i gydymffurfio

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os bydd y Comisiynydd—
 - (a) yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol, a
 - (b) yn penderfynu gwneud y naill neu'r llall o'r canlynol neu'r naill a'r llall o'r canlynol—
 - (i) rhoi cyhoedduswydd i fethiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol;
 - (ii) ei gwneud yn ofynnol i D roi cyhoedduswydd i'r methiant i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol.
- (2) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol ddatgan yr hyn y mae'r Comisiynydd—
 - (a) i'w wneud er mwyn rhoi cyhoedduswydd i fethiant D;
 - (b) yn ei gwneud yn ofynnol i D ei wneud er mwyn rhoi cyhoedduswydd i'r methiant.
- (3) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol roi gwybod i D—
 - (a) beth fydd y canlyniadau os na fydd D yn cydymffurfio â gofyniad sydd wedi ei gynnwys yn yr hysbysiad yn rhinwedd yr adran hon; a
 - (b) am yr hawl i apelio o dan adran 95.
- (4) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.
- (5) Yn yr adran hon ystyr "hysbysiad penderfynu perthnasol" yw'r hysbysiad penderfynu y mae adran 73 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd ei roi i D.

Gwybodaeth Cychwyn

I23 A. 82 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I24 A. 82 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Cosbau sifil

83 Cosbau sifil

- (1) Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i'r materion a nodir yn is-adran (2) pan fydd yn penderfynu—
 - (a) ai i roi cosb sifil i unrhyw berson ai peidio, a
 - (b) ynghylch swm unrhyw gosb sifil.
- (2) Y canlynol yw'r materion hynny—
 - (a) pa mor ddifrifol yw'r mater y mae'r gosb sifil i'w rhoi mewn cysylltiad ag ef;
 - (b) amgylchiadau'r person y mae'r gosb sifil i'w rhoi iddo;
 - (c) yr angen am atal parhau neu ailadrodd y mater y mae'r gosb sifil i'w rhoi mewn cysylltiad ag ef.
- (3) Nid yw is-adran (1) yn atal y Comisiynydd rhag rhoi sylw i faterion eraill.
- (4) Rhaid i gosb sifil beidio â bod yn fwy na £5,000.
- (5) Mae cosb sifil yn adferadwy gan y Comisiynydd fel dyled sy'n ddyladwy i'r Comisiynydd.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (6) Rhaid i'r Comisiynydd dalu'r holl gosbau sifil sy'n dod i law i Gronfa Gyfunol Cymru.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, roi swm gwahanol yn lle'r swm sydd wedi ei bennu o bryd i'w gilydd yn is-adran (4).
- (8) Yn yr adran hon ystyr “cosb sifil” yw unrhyw gosb sifil y caiff y Comisiynydd ei rhoi.

Gwybodaeth Cychwyn

I25 A. 83 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I26 A. 83 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

84 Rhoi cosb sifil

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd—
 - (a) yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol, a
 - (b) yn penderfynu rhoi cosb sifil i D.
- (2) Rhaid i'r hysbysiad penderfynu perthnasol ddatgan—
 - (a) y gosb sifil y mae'r Comisiynydd wedi penderfynu ei rhoi;
 - (b) sut y caniateir i'r gosb sifil gael ei thalu;
 - (c) y cyfnod y mae'n rhaid talu'r gosb sifil cyn iddo ddod i ben (ac y mae'n rhaid iddo fod yn gyfnod o ddim llai na 28 o ddiwrnodau).
- (3) Rhaid i hysbysiad penderfynu perthnasol roi gwybod hefyd i D—
 - (a) beth fydd y canlyniadau os na fydd D yn talu'r gosb sifil; a
 - (b) am yr hawl i apelio o dan adran 95.
- (4) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i adran 85.
- (5) Yn yr adran hon ystyr “hysbysiad penderfynu perthnasol” yw'r hysbysiad penderfynu y mae adran 73 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd ei roi i D.

Gwybodaeth Cychwyn

I27 A. 84 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I28 A. 84 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Ymgynghori

85 Ymgynghori cyn dyfarnu'n derfynol etc

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn ymgymryd ag ymchwiliad o dan adran 71.
- (2) Cyn dyfarnu'n derfynol ynghylch a yw D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol ai peidio, rhaid i'r Comisiynydd roi i bob person a chanddo fuddiant hysbysiad o'r dyfarniad y mae'r Comisiynydd yn bwriadu ei roi.
- (3) Cyn penderfynu'n derfynol pa weithredu pellach i'w wneud, os o gwbl, rhaid i'r Comisiynydd roi i bob person a chanddo fuddiant—

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (a) hysbysiad yn nodi a yw'r Comisiynydd yn bwriadu gweithredu ymhellach ai peidio, a datganiad am resymau'r Comisiynydd dros fwriadu gwneud hynny;
 - (b) os yw'r Comisiynydd yn bwriadu gweithredu ymhellach, hysbysiad yn nodi'r camau y mae'n bwriadu eu cymryd, a datganiad am resymau'r Comisiynydd dros fwriadu gweithredu felly; ac
 - (c) copïau drafft o'r hysbysiad penderfynu y mae'r Comisiynydd yn bwriadu ei roi.
- (4) Cyn setlo adroddiad yr ymchwiliad, rhaid i'r Comisiynydd roi drafft o'r adroddiad arfaethedig i bob person a chanddo fuddiant.
- (5) Rhaid i'r Comisiynydd—
- (a) rhoi cyfle i D i wneud sylwadau ynghylch y cynigion y cyfeirir atynt yn is-adrannau (2), (3) a (4), a
 - (b) rhoi cyfle i unrhyw berson arall a chanddo fuddiant i wneud sylwadau ynghylch y cynigion y cyfeirir atynt yn is-adrannau (2) a (4).
- (6) Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw dyladwy i unrhyw sylwadau a wneir gan D neu gan unrhyw berson arall a chanddo fuddiant cyn cymryd unrhyw gam y mae'r sylwadau'n ymwneud ag ef.
- (7) Y Comisiynydd sydd i bennu'r cyfnod a ganiateir i berson ar gyfer gwneud sylwadau yn unol ag is-adran (5); ond rhaid i'r cyfnod beidio â bod yn llai na 28 o ddiwrnodau.

Gwybodaeth Cychwyn

I29 A. 85 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I30 A. 85 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413**, **ergl. 3(c)**

86 Ymgynghori cyn dyfarnu'n derfynol yn dilyn apêl

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os cyfarwyddir y Comisiynydd, yn dilyn apêl o dan adran 99 neu 101, neu'n dilyn unrhyw apêl bellach, i ddyfarnu o dan adran 73 bod D wedi methu â chydymffurfio â safon (y “dyfarniad newydd”).
- (2) Cyn penderfynu'n derfynol pa weithredu pellach i'w wneud, os o gwbl, ar sail y dyfarniad newydd, rhaid i'r Comisiynydd roi i bob person a chanddo fuddiant—
- (a) hysbysiad yn nodi a yw'r Comisiynydd yn bwriadu gweithredu ymhellach ai peidio, a datganiad am resymau'r Comisiynydd dros fwriadu gwneud hynny;
 - (b) os yw'r Comisiynydd yn bwriadu gweithredu ymhellach, hysbysiad yn nodi'r camau y mae'n bwriadu eu cymryd, a datganiad am resymau'r Comisiynydd dros fwriadu gweithredu felly; ac
 - (c) copïau drafft o'r hysbysiad penderfynu y mae'r Comisiynydd yn bwriadu ei roi.
- (3) Cyn setlo adroddiad yr ymchwiliad, rhaid i'r Comisiynydd roi drafft o'r adroddiad arfaethedig i bob person a chanddo fuddiant.
- (4) Rhaid i'r Comisiynydd—
- (a) rhoi cyfle i D i wneud sylwadau ynghylch y cynigion y cyfeirir atynt yn is-adrannau (2) a (3), a

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (b) rhoi cyfle i unrhyw berson arall a chanddo fuddiant i wneud sylwadau ynghylch y cynigion y cyfeirir atynt yn is-adran (3).
- (5) Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw dyladwy i unrhyw sylwadau a wneir gan D neu gan unrhyw berson arall a chanddo fuddiant o dan is-adran (4).
- (6) Y Comisiynydd sydd i bennu'r cyfnod a ganiateir i berson ar gyfer gwneud sylwadau yn unol ag is-adran (4); ond rhaid i'r cyfnod beidio â bod yn llai na 28 o ddiwrnodau.

Gwybodaeth Cychwyn

- I31** A. 86 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
- I32** A. 86 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Yr adeg y bydd camau gorfodi yn dod yn effeithiol

87 Yr adeg y bydd camau gorfodi yn dod yn effeithiol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn rhoi hysbysiad penderfynu i D yn nodi camau gorfodi y mae'r Comisiynydd wedi penderfynu eu cymryd mewn perthynas â dyfarniad o dan adran 73.
- (2) Rhaid i D—
- (a) paratoi cynllun gweithredu neu gymryd camau, neu
- (b) rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant i gydymffurfio,
- os yw'r hysbysiad penderfynu'n ei gwneud yn ofynnol i D wneud hynny, yn unol ag adran 79 neu 82.
- (3) Rhaid i D dalu cosb sifil a nodir yn yr hysbysiad penderfynu yn unol ag adran 84.
- (4) Ond dim ond ar ôl i'r cyfnod o 28 o ddiwrnodau ar gyfer gwneud apêl berthnasol ddod i ben y mae is-adrannau (2) a (3) yn gymwys.
- (5) Dim ond ar ôl i'r cyfnod o 28 o ddiwrnodau ar gyfer gwneud apêl berthnasol ddod i ben y caiff y Comisiynydd roi cyhoeddusrwydd i fethiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol.
- (6) Os gwneir apêl berthnasol, nid yw is-adrannau (2), (3) a (5) yn gymwys—
- (a) oni fydd, a hyd oni fydd, yr apêl honno, ac unrhyw apêl bellach, wedi dod i ben yn derfynol, a
- (b) o ran apêl bellach—
- (i) oni na ellir, a hyd na ellir gwneud un, neu
- (ii) oni na ellir, a hyd na ellir gwneud un heb ganiatâd y Tribiwnlys neu ganiatâd llys.
- (7) Yn yr adran hon, ystyr “apêl berthnasol” yw apêl i'r Tribiwnlys o dan adran 95 mewn cysylltiad â'r materion sydd wedi eu nodi yn yr hysbysiad penderfynu.

Gwybodaeth Cychwyn

- I33** A. 87 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
- I34** A. 87 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

Gorfodi gan lys sirol

88 Methiant i gydymffurfio â gofyniad i gymryd camau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os bydd y Comisiynydd yn rhoi hysbysiad penderfynu i D sy'n ei gwneud yn ofynnol i D gymryd camau at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol rhag parhau neu gael ei ailadrodd.
- (2) Caiff y Comisiynydd, yn ystod y cyfnod perthnasol, wneud cais i lys sirol am orchymyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i D gydymffurfio â'r gofyniad yn yr hysbysiad penderfynu.
- (3) Yn yr adran hon ystyr "cyfnod perthnasol" yw'r cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod y rhoddir yr hysbysiad penderfynu.

Gwybodaeth Cychwyn

I35 A. 88 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)

I36 A. 88 mewn grym ar 7.7.2015 gan [O.S. 2015/1413](#), [ergl. 3\(c\)](#)

89 Methiant i gydymffurfio â chynllun gweithredu

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw D wedi llunio cynllun gweithredu yn unol ag adran 80.
- (2) Caiff y Comisiynydd, yn ystod y cyfnod perthnasol, wneud cais i lys sirol am orchymyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i D gydymffurfio â'r cynllun gweithredu.
- (3) Yn yr adran hon ystyr "cyfnod perthnasol" yw'r cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r cynllun gweithredu i rym.

Gwybodaeth Cychwyn

I37 A. 89 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)

I38 A. 89 mewn grym ar 7.7.2015 gan [O.S. 2015/1413](#), [ergl. 3\(c\)](#)

90 Methiant i gydymffurfio â gofyniad i roi cyhoeddusrwydd i fethiant i gydymffurfio

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd yn rhoi hysbysiad penderfynu i D sy'n ei gwneud yn ofynnol i D gymryd camau i roi cyhoeddusrwydd i'r methiant i gydymffurfio.
- (2) Caiff y Comisiynydd, yn ystod y cyfnod perthnasol, wneud cais i lys sirol am orchymyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i D gydymffurfio â'r gofyniad yn yr hysbysiad penderfynu.
- (3) Yn yr adran hon ystyr "cyfnod perthnasol" yw'r cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod y rhoddir yr hysbysiad penderfynu.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I39 A. 90 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I40 A. 90 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

PENNOD 2

CYTUNDEBAU SETLO

91 Cytundebau setlo

- (1) Mae cyfeiriad at gytundeb setlo rhwng y Comisiynydd a pherson (D) ynghylch methiant D i gydymffurfio â safon (y “methiant perthnasol”) yn gyfeiriad at gytundeb sy'n cynnwys—
 - (a) ymgymeriad gan D i wneud un neu ragor o'r pethau canlynol—
 - (i) peidio â methu â chydymffurfio ag un neu ragor o safonau;
 - (ii) gweithredu mewn ffordd benodol (a gaiff gynnwys paratoi cynllun o gamau sydd i'w cymryd, ond heb fod wedi ei gyfyngu i hynny);
 - (iii) peidio â gweithredu mewn ffordd benodol; a
 - (b) ymgymeriad gan y Comisiynydd i beidio â chymryd camau gorfodi mewn cysylltiad â'r methiant perthnasol.
- (2) O ran cytundeb setlo —
 - (a) caiff gynnwys darpariaeth gysylltiedig neu atodol (a gaiff gynnwys darpariaeth ar gyfer terfynu'r cytundeb mewn amgylchiadau penodedig, ond heb fod wedi ei gyfyngu i hynny), a
 - (b) caniateir ei amrywio neu ei derfynu drwy gytundeb rhwng y Comisiynydd a D.
- (3) Ni fernir bod D wedi cyfaddef y methiant perthnasol dim ond oherwydd ei fod wedi ymrwymo mewn cytundeb setlo.
- (4) Mae is-adran (1) yn gymwys at ddibenion y Mesur hwn.

Gwybodaeth Cychwyn

I41 A. 91 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I42 A. 91 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413, ergl. 3(c)**

92 Methiant i gydymffurfio â chytundeb setlo

- (1) Caiff y Comisiynydd, yn ystod y cyfnod perthnasol, wneud cais i lys sirol am orchymyn yn ei gwneud yn ofynnol i D gydymffurfio â chytundeb setlo.
- (2) Yn yr adran hon ystyr “cyfnod perthnasol” yw'r cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod yr ymrwymir yn y cytundeb setlo.

Gwybodaeth Cychwyn

I43 A. 92 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

I44 A. 92 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

PENNOD 3

DIFFYG CYDYMFFURFIO Â SAFONAU: CWYNION GAN BERSONAU YR EFFEITHIR ARNYNT

93 Ystyried ai i ymchwilio ai peidio os gwneir cwyn ynghylch ymddygiad

- (1) Rhaid i'r Comisiynydd ystyried ai i gynnal ymchwiliad o dan adran 71 ai peidio i'r cwestiwn a yw ymddygiad person (D) ("yr ymddygiad honedig") yn gyfystyr â methiant i gydymffurfio â safon—
 - (a) os yw person (P) yn gwneud cwyn i'r Comisiynydd ynglŷn â'r ymddygiad, a
 - (b) os yw'r gŵyn yn un ddilys.
- (2) Mae cwyn gan P i'r Comisiynydd yn gŵyn ddilys os bodlonir yr amodau yn is-adrannau (3) i (6).
- (3) Rhaid i P fod—
 - (a) yn berson y mae'n ymddangos i'r Comisiynydd fod yr ymddygiad honedig wedi effeithio arno'n uniongyrchol, neu
 - (b) yn berson sy'n gweithredu ar ran y person hwnnw.
- (4) Rhaid gwneud y gŵyn yn ysgrifenedig, oni bai bod amgylchiadau personol P yn golygu na fyddai'n rhesymol i P wneud y gŵyn yn ysgrifenedig.
- (5) Rhaid i'r gŵyn roi cyfeiriad lle y caiff y Comisiynydd gysylltu â P (boed y cyfeiriad yn gyfeiriad post, electronig neu'n gyfeiriad o ddisgrifiad arall).
- (6) Rhaid i'r gŵyn—
 - (a) ei gwneud yn hysbys pwy yw D, a
 - (b) ei gwneud yn hysbys beth yw'r ymddygiad honedig.
- (7) Ond, os bodlonir yr amodau hynny, nid oes angen i'r Comisiynydd ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio—
 - (a) os gwneir y gŵyn fwy na blwyddyn ar ôl i'r person yr effeithiwyd arno ddod yn ymwybodol o'r ymddygiad honedig,
 - (b) os yw'r Comisiynydd o'r farn bod y gŵyn yn wacsaw neu'n flinderus, neu'n un sydd eisoes wedi ei gwneud sawl gwaith, neu
 - (c) os tynnir y gŵyn yn ôl.
- (8) Nid yw'r adran hon yn atal y Comisiynydd rhag ystyried ai i gynnal yr ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio—
 - (a) os na fodlonir unrhyw un neu ragor o'r amodau yn is-adrannau (3) i (6), neu
 - (b) os yw is-adran (7) yn gymwys.
- (9) Os gwneir cwyn o dan yr adran hon gan berson sy'n gweithredu ar ran person arall, yn narpariaethau'r Mesur hwn sy'n ymwneud ag apelau neu apelau pellach sy'n gysylltiedig â'r gŵyn, mae cyfeiriad at y person a wnaeth y gŵyn (gan gynnwys achos pan gyfeirir at y person hwnnw fel "P") i'w ddarllen fel cyfeiriad at y person arall (ac nid fel cyfeiriad at y person a wnaeth y gŵyn).

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (10) Yn yr adran hon ystyr “person yr effeithiwyd arno” yw person y mae'n ymddangos i'r Comisiynydd fod yr ymddygiad honedig wedi effeithio arno'n uniongyrchol.

Gwybodaeth Cychwyn

I45 A. 93 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I46 A. 93 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

94 Hysbysiad os nad oes ymchwiliad etc

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn unrhyw un neu ragor o'r achosion a ganlyn.
- (2) Yr achos cyntaf yw—
- pan fo'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys, a
 - pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio â chynnal ymchwiliad.
- (3) Yr ail achos yw—
- pan fo adran 93(7) yn gymwys o ran cwyn, a
 - pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio ag ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio.
- (4) Y trydydd achos yw pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu nad yw'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys.
- (5) Y pedwerydd achos yw—
- pan nad yw'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys, a
 - pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio ag ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio o dan adran 93(8) neu, ar ôl ystyried ai i gynnal ymchwiliad o dan yr adran honno, yn penderfynu peidio â chynnal yr ymchwiliad.
- (6) Y pumed achos yw—
- pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu cynnal ymchwiliad, ac
 - pan fo'r Comisiynydd wedyn yn penderfynu terfynu'r ymchwiliad.
- (7) Rhaid i'r Comisiynydd hysbysu P—
- o'r penderfyniad a nodir yn is-adrannau (2)(b), (3)(b), (4), (5)(b) neu (6)(b), a
 - o'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw, ac
 - o'r hawl i gael adolygiad o dan adran 103.

Gwybodaeth Cychwyn

I47 A. 94 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I48 A. 94 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

PENNOD 4

APELAU

95 Apelau i'r Tribiwnlys

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Comisiynydd—
 - (a) yn cynnal ymchwiliad o dan adran 71, a
 - (b) yn dyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â gofyniad perthnasol.
- (2) Caiff D apelio i'r Tribiwnlys ar y sail na fethodd D â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol.
- (3) Ond ni chaiff D apelio i'r Tribiwnlys o dan is-adran (2) os yw'r Comisiynydd wedi ei gyfarwyddo, yn dilyn apêl o dan adran 99 neu 101, neu unrhyw apêl bellach, i ddyfarnu bod D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol.
- (4) Os yw'r Comisiynydd yn cymryd camau gorfodi mewn cysylltiad â methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol, caiff D apelio i'r Tribiwnlys ar y sail bod y camau gorfodi yn afresymol neu'n anghymesur.
- (5) Rhaid i apêl o dan yr adran hon gael ei gwneud cyn diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (6) Ond caiff y Tribiwnlys, pan wneir cais ysgrifenedig gan D, ganiatáu i apêl gael ei gwneud ar ôl diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau os yw'r Tribiwnlys wedi ei fodloni bod rheswm da—
 - (a) dros y methiant i apelio cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a
 - (b) os oes unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud cais am ganiatâd i apelio ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.
- (7) Caniateir i gais o dan is-adran (6) gael ei wneud cyn diwedd neu ar ôl diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (8) Caiff D apelio o dan is-adran (4) p'un a yw D yn apelio hefyd o dan is-adran (2) ai peidio.
- (9) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys (sy'n cael gwneud, ymysg pethau eraill, ddarpariaeth ynghylch y modd y ceir dwyn apelau o dan yr adran hon).
- (10) Yn y Bennod hon ystyr "cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau" yw'r cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r Comisiynydd yn rhoi'r hysbysiad penderfynu i D mewn perthynas â'r ymchwiliad.

Gwybodaeth Cychwyn

I49 A. 95 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I50 A. 95 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

96 Pwerau'r Tribiwnlys pan wneir apêl

- (1) Pan wneir apêl o dan adran 95(2), caiff y Tribiwnlys—
 - (a) cadarnhau dyfarniad y Comisiynydd, neu
 - (b) diddymu dyfarniad y Comisiynydd.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (2) Pan wneir apêl o dan adran 95(4), caiff y Tribiwnlys—
 - (a) cadarnhau'r camau gorfodi,
 - (b) amrywio'r camau gorfodi (gan gynnwys drwy gymryd camau gorfodi o fath gwahanol, ond heb fod yn gyfyngedig i hynny), neu
 - (c) diddymu'r camau gorfodi.
- (3) Rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu D a'r Comisiynydd o'i benderfyniad ar apêl o dan adran 95.
- (4) Mae i unrhyw benderfyniad gan y Tribiwnlys pan wneir apêl o dan adran 95 yr un effaith â dyfarniad y Comisiynydd, a gellir ei orfodi yn yr un modd.

Gwybodaeth Cychwyn

- I51** A. 96 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I52 A. 96 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

97 Apelau o'r Tribiwnlys

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Tribiwnlys wedi penderfynu apêl o dan adran 95.
- (2) Caiff y Comisiynydd neu D, gyda chaniatâd y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, apelio i'r Uchel Lys ar bwynt cyfreithiol sy'n deillio o'r penderfyniad.
- (3) Os yw'r Uchel Lys yn dyfarnu bod y Tribiwnlys wedi gwneud camgymeriad ar bwynt cyfreithiol—
 - (a) caiff yr Uchel Lys osod penderfyniad y Tribiwnlys o'r naill du, a
 - (b) os bydd yr Uchel Lys yn gosod y penderfyniad o'r naill du, rhaid iddo naill ai—
 - (i) anfon yr achos yn ôl i'r Tribiwnlys gyda chyfarwyddyd ar gyfer ei ailystyried, neu
 - (ii) ail-wneud y penderfyniad.
- (4) Mae'r cyfarwyddiadau y caniateir i'r Uchel Lys eu rhoi o dan is-adran (3)(b)(i) yn cynnwys y canlynol, ond heb fod wedi eu cyfyngu iddynt—
 - (a) cyfarwyddyd na all y personau sydd i ailystyried yr achos fod yr un rhai â'r personau a wnaeth y penderfyniad sydd wedi ei roi o'r naill du,
 - (b) cyfarwyddiadau gweithredu mewn cysylltiad ag ailystyried yr achos.
- (5) Wrth ail-wneud y penderfyniad yn unol ag is-adran (3)(b)(ii), caniateir i'r Uchel Lys—
 - (a) gwneud unrhyw benderfyniad y gallai'r Tribiwnlys ei wneud pe bai'r Tribiwnlys yn gwneud y penderfyniad, a
 - (b) gwneud y canfyddiadau ffeithiol sy'n briodol yn nhyb yr Uchel Lys.
- (6) Rhaid i gais am ganiatâd i apelio gael ei wneud i'r Tribiwnlys neu i'r Uchel Lys o fewn cyfnod o 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod yr hysbysodd y Tribiwnlys y person sy'n gwneud y cais o'i benderfyniad ar yr apêl o dan adran 95.
- (7) Ond caiff y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, ar gais ysgrifenedig gan y Comisiynydd neu D, ganiatáu i apêl gael ei gwneud ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw os yw'r Tribiwnlys neu'r Uchel Lys wedi ei fodloni bod rheswm da—
 - (a) dros y methiant i wneud cais am ganiatâd i apelio cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (b) os oedd unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud y cais am ganiatâd i apelio ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.

(8) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys.

Gwybodaeth Cychwyn

I53 A. 97 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I54 A. 97 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

98 Dyletswydd y Comisiynydd ar apêl

(1) Mae'r adran hon yn gymwys—

- (a) os yw'r Comisiynydd wedi cynnal ymchwiliad o dan adran 71 yn dilyn cwyn o dan adran 93, a
- (b) os gwneir apêl o dan adran 95 neu 97, neu os gwneir unrhyw apêl bellach, mewn perthynas â'r ymchwiliad, ac
- (c) os nad yw P yn barti yn yr achos hwnnw.

(2) Rhaid i'r Comisiynydd—

- (a) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o ganlyniad, apêl o dan adran 95 roi i'r person a wnaeth y gŵyn hysbysiad yn nodi'r canlyniad,
- (b) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o apêl o dan adran 97, neu unrhyw apêl bellach, roi i'r person a wnaeth y gŵyn hysbysiad yn nodi bod yr apêl wedi ei gwneud, ac
- (c) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o ganlyniad apêl o dan adran 97 neu o ganlyniad apêl bellach, roi i'r person a wnaeth y gŵyn hysbysiad yn nodi'r canlyniad.

Gwybodaeth Cychwyn

I55 A. 98 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I56 A. 98 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

PENNOD 5

APELAU GAN YR ACHWYNYDD

Apelau yn erbyn dyfarniad nad yw D wedi methu â chydymffurfio â safon

99 Hawl P i apelio

(1) Mae'r adran hon yn gymwys—

- (a) os yw person (P) yn gwneud cwyn o dan adran 93,
- (b) os yw'r Comisiynydd yn cynnal ymchwiliad o dan adran 71 yn dilyn y gŵyn, ac

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (c) os yw'r Comisiynydd yn dyfarnu nad yw D wedi methu â chydymffurfio â safon.
- (2) Caiff P apelio i'r Tribiwnlys ar y sail bod D wedi methu â chydymffurfio â'r safon.
- (3) Rhaid i apêl o dan yr adran hon gael ei gwneud cyn diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (4) Ond caiff y Tribiwnlys, pan wneir cais ysgrifenedig gan P, ganiatáu i apêl gael ei gwneud ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw os yw'r Tribiwnlys wedi ei fodloni bod rheswm da—
 - (a) dros y methiant i apelio cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a
 - (b) os oes unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud cais am ganiatâd i apelio ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.
- (5) Caniateir i gais o dan is-adran (4) gael ei wneud cyn diwedd neu ar ôl diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (6) Rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu P a'r Comisiynydd o'i benderfyniad ar apêl o dan yr adran hon.
- (7) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys (sy'n cael gwneud, ymysg pethau eraill, ddarpariaeth ynghylch y modd y ceir dwyn apelau o dan yr adran hon).
- (8) Yn y Bennod hon ystyr “cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau” yw'r cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r Comisiynydd yn rhoi'r hysbysiad penderfynu i P mewn perthynas â'r ymchwiliad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I57** A. 99 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I58 A. 99 mewn grym ar 7.7.2015 gan **O.S. 2015/1413**, **ergl. 3(c)**

100 Pwerau'r Tribiwnlys pan wneir apêl gan P

- (1) Pan wneir apêl o dan adran 99, caiff y Tribiwnlys—
 - (a) cadarnhau dyfarniad y Comisiynydd, neu
 - (b) diddymu dyfarniad y Comisiynydd.
- (2) Os yw'r Tribiwnlys yn diddymu dyfarniad y Comisiynydd (y “dyfarniad gwreiddiol”), rhaid i'r Tribiwnlys gyfarwyddo'r Comisiynydd i ddyfarnu o dan adran 73 fod D wedi methu â chydymffurfio â'r safon (y “dyfarniad newydd”).
- (3) Os yw'r Tribiwnlys yn cyfarwyddo'r Comisiynydd o dan is-adran (2), rhaid i'r Comisiynydd ddirymu'r hysbysiad penderfynu a'r adroddiad ar ymchwiliad a roddwyd o dan adran 73 mewn perthynas â'r dyfarniad gwreiddiol.
- (4) Mae adran 73(3) a (4), a darpariaethau eraill y Mesur hwn, yn gymwys i'r dyfarniad newydd fel y maent yn gymwys i unrhyw ddyfarniad arall o dan adran 73.
- (5) Rhaid i'r adroddiad ar ymchwiliad a roddir o dan adran 73(3) mewn perthynas â'r dyfarniad newydd gynnwys datganiad bod y Comisiynydd wedi gwneud y dyfarniad newydd i gydymffurfio â chyfarwyddyd gan y Tribiwnlys.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (6) I'r graddau y mae adrannau 77, 78, 79, 82 ac 84 yn gymwys i'r dyfarniad newydd, maent yn ddarostyngedig i adran 86 ond nid i adran 85.

Gwybodaeth Cychwyn

I59 A. 100 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I60 A. 100 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

101 Apelau o'r Tribiwnlys

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Tribiwnlys wedi penderfynu apêl o dan adran 99.
- (2) Caiff y Comisiynydd neu P, gyda chaniatâd y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, apelio i'r Uchel Lys ar bwynt cyfreithiol sy'n deillio o'r penderfyniad.
- (3) Os yw'r Uchel Lys yn dyfarnu bod y Tribiwnlys wedi gwneud camgymeriad ar bwynt cyfreithiol—
- caiff yr Uchel Lys osod penderfyniad y Tribiwnlys o'r naill du, a
 - os bydd yr Uchel Lys yn gosod y penderfyniad o'r naill du, rhaid iddo naill ai—
 - anfon yr achos yn ôl i'r Tribiwnlys gyda chyfarwyddyd ar gyfer ei ailystyried, neu
 - ail-wneud y penderfyniad.
- (4) Mae'r cyfarwyddiadau y caniateir i'r Uchel Lys eu rhoi o dan is-adran (3)(b)(i) yn cynnwys y naill neu'r llall a'r llall o'r canlynol, ond nid ydynt wedi eu cyfyngu iddynt—
- cyfarwyddyd na all y personau sydd i ailystyried yr achos fod yr un rhai â'r personau a wnaeth y penderfyniad sydd wedi ei roi o'r naill du,
 - cyfarwyddiadau gweithredu mewn cysylltiad ag ailystyried yr achos.
- (5) Wrth ail-wneud y penderfyniad yn unol ag is-adran (3)(b)(ii), caniateir i'r Uchel Lys—
- gwneud unrhyw benderfyniad y gallai'r Tribiwnlys ei wneud pe bai'r Tribiwnlys yn gwneud y penderfyniad, a
 - gwneud y canfyddiadau ffeithiol sy'n briodol yn nhyb yr Uchel Lys.
- (6) Rhaid i gais am ganiatâd i apelio gael ei wneud i'r Tribiwnlys neu i'r Uchel Lys o fewn y cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod yr hysbysodd y Tribiwnlys y person sy'n gwneud y cais o'i benderfyniad ar yr apêl o dan adran 99.
- (7) Ond caiff y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, ar gais ysgrifenedig gan y Comisiynydd neu P, ganiatáu i apêl gael ei gwneud ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw os yw'r Tribiwnlys neu'r Uchel Lys wedi ei fodloni bod rheswm da—
- dros y methiant i wneud cais am ganiatâd i apelio cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a
 - os oes unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud cais am ganiatâd i apelio ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.
- (8) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys.

Gwybodaeth Cychwyn

I61 A. 101 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

I62 A. 101 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

102 Dyletswydd y Comisiynydd pan wneir apêl gan P

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw'r Comisiynydd wedi cynnal ymchwiliad o dan adran 71 yn dilyn cwyn o dan adran 93,
 - (b) os gwneir apêl o dan adran 99 neu 101, neu os gwneir unrhyw apêl bellach, mewn perthynas â'r ymchwiliad, ac
 - (c) os nad yw D yn barti yn yr achos hwnnw.
- (2) Rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o ganlyniad apêl o dan adran 99, roi hysbysiad i D yn nodi'r canlyniad,
 - (b) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o apêl o dan adran 101, neu unrhyw apêl bellach, roi hysbysiad i D yn nodi bod yr apêl wedi ei gwneud, ac
 - (c) cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael ei hysbysu o ganlyniad apêl o dan adran 101 neu o ganlyniad apêl bellach, roi hysbysiad i D yn nodi'r canlyniad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I63** A. 102 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I64 A. 102 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

PENNOD 6

ADOLYGIAD GAN YR ACHWYNYDD

Adolygu methiant y Comisiynydd i ymchwilio i gŵyn

103 Hawl P i gael adolygiad

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw P yn gwneud cwyn i'r Comisiynydd o dan adran 93 ynglŷn ag ymddygiad D (“yr ymddygiad honedig”), p'un a yw'r gŵyn honno yn gŵyn ddilys o dan yr adran honno ai peidio.
- (2) Caiff P, gyda chaniatâd y Tribiwnlys, wneud cais i'r Tribiwnlys i adolygu penderfyniad y Comisiynydd mewn unrhyw un neu ragor o'r achosion sydd wedi eu nodi yn yr adran hon.
- (3) Rhaid i'r Tribiwnlys, yn ddarostyngedig i adran 104, ymdrin â chais am adolygiad o'r fath fel pe bai'n gais i'r Uchel Lys am adolygiad barnwrol.
- (4) Rhaid i'r Tribiwnlys roi caniatâd i wneud cais pan fo'r Tribiwnlys o'r farn—
 - (a) bod disgwyliad rhesymol y byddai'r cais yn llwyddo, neu
 - (b) bod rhyw reswm cryf arall pam y dylai'r cais gael ei glywed.
- (5) Yr achos cyntaf y cyfeirir ato yn is-adran (2) yw—

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (a) pan fo'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys, a
 - (b) pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio â chynnal ymchwiliad.
- (6) Yr ail achos yw—
- (a) pan fo adran 93(7) yn gymwys o ran cwyn, a
 - (b) pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio ag ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio.
- (7) Y trydydd achos yw pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu nad yw'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys.
- (8) Y pedwerydd achos yw—
- (a) pan nad yw'r ddyletswydd o dan adran 93 i ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio yn gymwys, a
 - (b) pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu peidio ag ystyried ai i gynnal ymchwiliad i'r ymddygiad honedig ai peidio o dan adran 93(8) neu, ar ôl ystyried ai i gynnal ymchwiliad o dan yr adran honno, yn penderfynu peidio â chynnal yr ymchwiliad.
- (9) Y pumed achos yw—
- (a) pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu cynnal ymchwiliad, a
 - (b) pan fo'r Comisiynydd wedyn yn penderfynu terfynu'r ymchwiliad.
- (10) Rhaid i gais o dan is-adran (2) gael ei wneud cyn diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (11) Ond caiff y Tribiwnlys, pan wneir cais ysgrifenedig gan P, ganiatáu i gais o dan is-adran (2) gael ei wneud ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw os yw'r Tribiwnlys wedi ei fodloni bod rheswm da—
- (a) dros y methiant i wneud cais cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a
 - (b) os oes unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud cais am ganiatâd i wneud cais ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.
- (12) Caniateir i gais o dan is-adran (11) gael ei wneud cyn diwedd neu ar ôl diwedd y cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau.
- (13) Rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu P a'r Comisiynydd o'i benderfyniad ar gais o dan is-adran (2).
- (14) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys (sy'n cael gwneud, ymysg pethau eraill, ddarpariaeth ynghylch y modd y ceir gwneud ceisiadau o dan yr adran hon).
- (15) Yn y Bennod hon ystyr “cyfnod perthnasol o 28 o ddiwrnodau” yw'r cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod y bu i'r Comisiynydd hysbysu P o'i benderfyniad o dan adran 94.

Gwybodaeth Cychwyn

I65 A. 103 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)

I66 A. 103 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, [ergl. 3\(c\)](#)

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

104 Pwerau'r Tribiwnlys ar adolygiad

- (1) Pan wneir cais o dan adran 103, caiff y Tribiwnlys—
 - (a) cadarnhau dyfarniad y Comisiynydd, neu
 - (b) diddymu dyfarniad y Comisiynydd.
- (2) Os yw'r Tribiwnlys yn diddymu dyfarniad y Comisiynydd, rhaid i'r Tribiwnlys anfon yr achos yn ôl at y Comisiynydd gyda chyfarwyddyd ar gyfer ei ailystyried.

Gwybodaeth Cychwyn

I67 A. 104 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I68 A. 104 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

105 Apelau o'r Tribiwnlys

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw'r Tribiwnlys wedi penderfynu cais o dan adran 103(2).
- (2) Caiff y Comisiynydd neu P, gyda chaniatâd y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, apelio i'r Uchel Lys ar bwynt cyfreithiol sy'n deillio o'r penderfyniad.
- (3) Os yw'r Uchel Lys yn dyfarnu bod y Tribiwnlys wedi gwneud camgymeriad ar bwynt cyfreithiol—
 - (a) caiff yr Uchel Lys osod penderfyniad y Tribiwnlys o'r naill du, a
 - (b) os bydd yr Uchel Lys yn gosod y penderfyniad o'r naill du, rhaid iddo naill ai—
 - (i) anfon yr achos yn ôl i'r Tribiwnlys gyda chyfarwyddyd ar gyfer ei ailystyried, neu
 - (ii) ail-wneud y penderfyniad.
- (4) Mae'r cyfarwyddiadau y caniateir i'r Uchel Lys eu rhoi o dan is-adran (3)(b)(i) yn cynnwys y naill neu'r llall neu'r naill a'r llall o'r canlynol, ond nid ydynt wedi eu cyfyngu iddynt—
 - (a) cyfarwyddyd na all y personau sydd i ailystyried yr achos fod yr un rhai â'r personau a wnaeth y penderfyniad sydd wedi ei roi o'r naill du,
 - (b) cyfarwyddiadau gweithredu mewn cysylltiad ag ailystyried yr achos.
- (5) Wrth ail-wneud y penderfyniad yn unol ag is-adran (3)(b)(ii), caniateir i'r Uchel Lys—
 - (a) gwneud unrhyw benderfyniad y gallai'r Tribiwnlys ei wneud pe bai'r Tribiwnlys yn gwneud y penderfyniad, a
 - (b) gwneud y canfyddiadau ffeithiol sy'n briodol yn nhyb yr Uchel Lys.
- (6) Rhaid i gais am ganiatâd i apelio gael ei wneud i'r Tribiwnlys neu i'r Uchel Lys o fewn cyfnod o 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod yr hysbysodd y Tribiwnlys y person sy'n gwneud y cais o dan yr adran hon o'i benderfyniad ar y cais o dan adran 103.
- (7) Ond caiff y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, ar gais ysgrifenedig gan y Comisiynydd neu P, ganiatáu i apêl gael ei gwneud ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw os yw'r Tribiwnlys neu'r Uchel Lys wedi ei fodloni bod rheswm da—
 - (a) dros y methiant i wneud cais am ganiatâd i apelio cyn diwedd y cyfnod hwnnw, a

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (b) os oes unrhyw oedi wedi bod cyn gwneud y cais am ganiatâd i apelio ar ôl yr amser priodol, dros yr oedi hwnnw.
- (8) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys.

Gwybodaeth Cychwyn

- I69** A. 105 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I70 A. 105 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

PENNOD 7

YCHWANEGU PARTI MEWN ACHOS

106 Hawl i wneud cais i berson gael ei ychwanegu'n barti mewn achos

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys—
- (a) os gwneir apêl i'r Tribiwnlys o dan adran 95(2) neu adran 99, a
- (b) os gwneir yr apêl honno mewn perthynas â dyfarniad a wnaed ar ôl ymchwiliad sy'n dilyn cwyn a wneir o dan adran 93.
- (2) Yn achos apêl o dan adran 95(2)—
- (a) rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu'r person a wnaeth y gwyn (P) fod yr apêl wedi ei gwneud, a
- (b) caiff P wneud cais i'r Tribiwnlys i gael ei ychwanegu'n barti yn yr achos.
- (3) Mewn achos o'r fath, os ychwanegir P yn barti yn yr achos—
- (a) rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu P o'i benderfyniad ar yr apêl, a
- (b) caiff P, gyda chaniatâd y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, apelio i'r Uchel Lys o dan adran 97 ar bwynt cyfreithiol sy'n deillio o'r penderfyniad hwnnw.
- (4) Yn achos apêl a wneir o dan adran 99—
- (a) rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu D fod yr apêl wedi ei gwneud, a
- (b) caiff D wneud cais i'r Tribiwnlys i gael ei ychwanegu'n barti yn yr achos.
- (5) Os ychwanegir D yn barti yn yr achos—
- (a) rhaid i'r Tribiwnlys hysbysu D o'i benderfyniad ar yr apêl, a
- (b) caiff D, gyda chaniatâd y Tribiwnlys neu'r Uchel Lys, apelio i'r Uchel Lys o dan adran 101 ar bwynt cyfreithiol sy'n deillio o'r penderfyniad hwnnw.
- (6) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i Reolau'r Tribiwnlys (sy'n cael gwneud, ymysg pethau eraill, ddarpariaeth ynghylch y modd y caniateir gwneud cais o dan yr adran hon i berson gael ei ychwanegu'n barti mewn achos a'r amser a ganiateir ar gyfer gwneud cais o'r fath).
- (7) Nid yw'r adran hon yn atal Rheolau'r Tribiwnlys rhag gwneud darpariaeth ynghylch personau eraill y caniateir eu hychwanegu'n barti mewn achos.

Gwybodaeth Cychwyn

- I71** A. 106 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

I72 A. 106 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

PENNOD 8

CYFFREDINOL

Rhwystro a dirmygu

107 Rhwystro a dirmygu

- (1) Os bodlonir y Comisiynydd fod yr amod yn is-adran (2) wedi cael ei fodloni o ran person, caiff y Comisiynydd ddyroddi tystysgrif i'r perwyl hwnnw i'r Uchel Lys.
- (2) Yr amod yw bod y person—
 - (a) heb esgus cyfreithlon, wedi rhwystro cyflawni unrhyw un neu ragor o swyddogaethau'r Comisiynydd o dan y Rhan hon, neu
 - (b) wedi cyflawni gweithred o ran ymchwiliad o dan adran 71 a fyddai, pe bai'r ymchwiliad yn achos yn yr Uchel Lys, yn ddirmyg llys.
- (3) Os yw'r Comisiynydd yn dyroddi tystysgrif o dan is-adran (1), caiff yr Uchel Lys ymchwilio i'r mater.
- (4) Os bodlonir yr Uchel Lys fod yr amod yn is-adran (2) wedi ei fodloni o ran y person, caiff drin y person mewn unrhyw ffordd y byddai wedi trin y person pe bai'r person wedi cyflawni dirmyg llys o ran yr Uchel Lys.

Gwybodaeth Cychwyn

- I73** A. 107 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**
I74 A. 107 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Dogfen polisi gorfodi

108 Dogfen polisi gorfodi

- (1) Rhaid i'r Comisiynydd lunio dogfen polisi gorfodi.
- (2) Caiff y Comisiynydd ddiwygio'r ddogfen polisi gorfodi.
- (3) Dogfen yw dogfen polisi gorfodi sy'n rhoi cyngor a gwybodaeth ar y ffordd y mae'r Comisiynydd yn bwriadu mynd ati i arfer swyddogaethau'r Comisiynydd o dan y Rhan hon.
- (4) Ni chaniateir i'r Comisiynydd lunio neu ddiwygio'r ddogfen polisi gorfodi heb gymeradwyaeth Gweinidogion Cymru.
- (5) Rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) sicrhau bod copi o'r ddogfen polisi gorfodi ar gael i'w archwilio yn swyddfa'r Comisiynydd, a

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

- (b) sicrhau y perir bod copïau o'r ddogfen polisi gorfodi ar gael mewn manau eraill a thrwy dulliau eraill (gan gynnwys dulliau electronig) sy'n briodol yn nhyb y Comisiynydd.
- (6) Rhaid i'r Comisiynydd sicrhau bod y trefniadau ar gyfer archwilio a chael at gopïau o'r ddogfen polisi gorfodi yn cael eu cyhoeddi mewn modd sy'n dwyn y trefniadau hynny i sylw personau sy'n debygol yn nhyb y Comisiynydd o fod yn bersonau a chanddynt fuddiant yn y ddogfen.

Gwybodaeth Cychwyn

I75 A. 108 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 156\(2\)](#)

I76 A. 108 mewn grym ar 25.3.2015 ar 16:00 gan [O.S. 2015/985](#), [ergl. 2](#)

Cofrestr camau gorfodi

109 Cofrestr camau gorfodi

- (1) Rhaid i'r Comisiynydd greu a chynnal cofrestr camau gorfodi.
- (2) Rhaid i'r gofrestr camau gorfodi gynnwys yr oll o'r canlynol—
 - (a) disgrifiad o bob ymchwiliad yr ymgwymerwyd ag ef gan y Comisiynydd;
 - (b) o ran pob ymchwiliad yr ymgwymerwyd ag ef, yr wybodaeth a ganlyn fel y'i cynhwysir yn yr adroddiad ar yr ymchwiliad—
 - (i) canfyddiadau'r Comisiynydd ar yr ymchwiliad;
 - (ii) dyfarniad y Comisiynydd ar a yw D wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad perthnasol ai peidio;
 - (iii) y datganiad sy'n nodi a weithredodd y Comisiynydd ymhellach ai peidio;
 - (iv) os gweithredodd y Comisiynydd ymhellach, datganiad ar y gweithredu hwnnw;
 - (c) o ran pob ymchwiliad yr ymgwymerwyd ag ef, manylion am unrhyw hysbysiad penderfynu a roddwyd;
 - (d) manylion apelau a wnaed i'r Tribiwnlys o dan Bennod 4 (gan gynnwys penderfyniadau a wnaed gan y Tribiwnlys, ond heb fod yn gyfyngedig iddynt).
- (3) Rhaid i'r Comisiynydd ddiweddarau'r gofrestr camau gorfodi'n barhaus.
- (4) Rhaid i'r Comisiynydd—
 - (a) sicrhau bod copi o'r gofrestr camau gorfodi ar gael i'w archwilio yn swyddfa'r Comisiynydd, a
 - (b) sicrhau y perir bod copïau o'r gofrestr camau gorfodi ar gael mewn manau eraill a thrwy dulliau eraill (gan gynnwys dulliau electronig) sy'n briodol yn nhyb y Comisiynydd.
- (5) Rhaid i'r Comisiynydd sicrhau bod y trefniadau ar gyfer archwilio a chael at gopïau o'r gofrestr camau gorfodi yn cael eu cyhoeddi mewn modd sy'n dwyn y trefniadau hynny i sylw personau sy'n debygol yn nhyb y Comisiynydd o fod yn bersonau a chanddynt fuddiant yn y gofrestr.
- (6) Yn yr adran hon ystyr “ymchwiliad” yw ymchwiliad o dan adran 71.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5. (See end of Document for details)

Gwybodaeth Cychwyn

I77 A. 109 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I78 A. 109 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Dehongli

110 Dehongli

Yn y Rhan hon—

ystyr “camau gorfodi” (“*enforcement action*”), mewn perthynas ag ymchwiliad o dan adran 71, yw un neu ragor o'r canlynol—

- ei gwneud yn ofynnol i D baratoi cynllun gweithredu at ddiben atal methiant D rhag parhau neu gael ei ailadrodd;
- ei gwneud yn ofynnol i D gymryd camau at ddiben atal methiant D rhag parhau neu gael ei ailadrodd;
- rhoi cyhoeddusrwydd i fethiant D;
- ei gwneud yn ofynnol i D roi cyhoeddusrwydd i'r methiant;
- gosod cosb sifil ar D;

ystyr “person a chanddo fuddiant” (“*interested person*”) mewn perthynas ag ymchwiliad o dan adran 71 yw—

- D, a
- os yw'r ymchwiliad yn dilyn cwyn a wnaed o dan adran 93, y person a wnaeth y gwyn.

Gwybodaeth Cychwyn

I79 A. 110 ddim mewn grym ar Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 156(2)**

I80 A. 110 mewn grym ar 7.7.2015 gan O.S. 2015/1413, **ergl. 3(c)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth:

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, RHAN 5.